



# Krúdy Gyula írói világa, egy Szindbád-novella

„UGYE, MÉG NEM UTAZIK EL?”

**Javasolt feldolgozási idő: 60 perc**

*A következő kérdések Szindbád harmadik útjára, Krúdy Gyula Női arckép a kisvárosban című novellájára vonatkoznak. Olvasd el a történetet, majd oldd meg a feladatokat!*

## Krúdy Gyula: Női arckép a kisvárosban

A harmadik út

Esős tavaszi délután – a liget fái messzire ködben, árnyban úsznak, alkonyat felé Szindbádnak levelet hozott a posta. Hegyes, apró betűk, mint megannyi kanárikörmök a borítékon, odabévíl fehér kartonlap, aranyozott sarkokkal, amilyen papiroson a grófnők vagy a nagyon szegény varrókisasszonyok leveleznek. A madárkakörmök e szavakat jelentették: Kedves Szindbád, harmincadik születésnapja alkalmából fogadja szerencsekívánatait Lenkének. – Szindbád kétszer-háromszor megforgatta kezében a levelet, megnézte a postabélyegzőt, egy felsővidéki városka neve a bélyegen, megnézte az aláírást, és mert nem volt feledékeny ember, egyszerre mindenre emlékezett. Lenke tíz esztendő előtt, lánykorában egyik szent és érintetlen szerelme volt az ifjú Szindbádnak. Fekete szemű, fekete hajú és illatos szájú hölgy volt. De legelsőbben mégis inkább kis kezére emlékezett, amelyet esti sétákon gyakran tartott a felöltője zsebébe dugva. Puha és finom ujjjaival sokat játszadoztak Szindbád ujjai, a kabátzseb sötétségében, sőt többször szájon is csókolta egy régi templom mögött (ahonnan a ködbe borult temető látszott árnyékszerű kőoszlopaival), mielőtt az esti sétáról hazáig kísérte volna Lenkét. A régi templom falában egy középkori várúr sírja volt elhelyezve, és ott állott maga a várúr is, talpig kőben, kőszakállal és kőpáncélban a kripta ajtajára faragottan. A templomnak mohos zsindegyfedele volt, és örökkön nedvesség csurgott róla. A kövek hidegen, nedvesen, fázósan kopogtak lábaik alatt, amíg a régi templomot estenden megkerülték, hogy a félhomályban, a temető tájékán egy-két csöndes és hosszú csókot váltsanak... Szindbád később a Lenke városkájából más világtájak felé vitorlázott, és csak néha-néha jelentette egy levélke, hogy Lenke



még él, dolgát pontosan végzi a postán, de a régi templom felé már nem sétál. Aztán egyszer Szindbád éjjel, vonaton, félig alva, félig ébren útitársakat hallott beszélgetni feje felett, és valaki éneklő hangon mesélte, hogy Lenke abból a bizonyos városkából férjhez ment egy felső-magyarországi orvoshoz. Szindbád fáradtan aludt, és csak félálomban, a vasúti kerekek kattogásában hallotta ismétlődni: Lenke férjhez ment... Lenke, Lenke... De mivel igen fáradt volt, és különben is régen elfelejtette az ócska templomot és környékét, nem tudott teljesen felébredni. Reggel azt hitte, hogy az egész dolgot csak álmodta.

Nos, most ez a bizonyos Lenke írt Szindbádnak tíz év múlva, és szépen bebizonyította, hogy még nem felejtette el ifjúkori szerelmét – talán első szerelmét, amit a nőknél nagyon nehéz megállapítani, és bebizonyította, hogy eleget gondolt reá, hisz születésnapját is számon tartotta.

Szindbád, a hajós abban az időben még nagyon szeretett utazgatni. Tehát aznap este vagy másnap – de semmi esetre sem későbben – vonatra ült, a hálófülkében lefeküdt, és éjfélig csendesen aludt amaz ismeretlen, messzi városka felé utazva, ahol Lenke lakott.

Éjfélkor felébredt, és nyújtózkodva, ásítózva nézegetett ki a rohanó vonat ablakából a tavaszi éjbe.

A tájon nagy, barna hegyek sorakoztak, és az éjszaka félhomályos volt, mert valahol a magasban, nagyon messzire, vékony felhők mögött a hold bujdosott. Nagy fák futamodtak el szeme előtt, amely fáknak koronája fehér párában látszott libegni. Kis bakterházak szaladtak el a sötétségben, mint az éjszaka rohanó vizén a gyermekek papírcsónakjai. Az ár a törpe bokrokat és sövényeket szemkápráztató sebességgel ragadta tova. A nagy hegyek a távolban komolyan, méltóságosan ringatóztak tova, mint a lassújárású viharfellegek az égboltozat oldalán.

Később egy folyó tűnt fel a mélyben, amely kanyarogva futott a vasúti töltés mellett. Gyakran csak fekete árnyéka látszott a folyónak, mint az esti országúton poroszkáló juhászkutyának. De a kanyarodóknál, ahol a folyó kibújt az árnyékból, ezüstös karikák, fehér halpénzek ringatóztak a folyó hátán, hogy gyorsan eltűnjenek a messziségben. Egy fekete, nyurga híd, mint valami hosszúlábú bogár állott a folyó vizében. A vasúti mozdony rekedten, tompán bűgött bele a kerékkattogásba. A kalauz csendesen jelentette Szindbádnak, hogy az állomás közeledik.

A kocsiból, amely az állomásról a fogadóba vitte, vajmi keveset látott Szindbád a városból. Egy hosszú utcán földszintes házak aludtak sorjában, mint megannyi csendes, öreg asszonyságok a templom utolsó padsorában. A sarkon bolt, fekete vasajtókkal és pipázó törökkel, amely a gyalogjáró fölé tolt



táblán ringatózik. A köveken erősen dökög a kocsi, friss éjszakai szél fúj valamerről. Szindbád szeméből kiszáll az álom, és csodálkozva kérdi magában:

– Vajon miért jöttem én ebbe a városba?

Késő délelőtt kelt fel, és céltalanul ógyelgett a piacon, ahol éppen hetivásár volt. Halinás tótok, ráncos szoknyájú falusi asszonyok csizmákban és nagykendővel mászkáltak előtte. A gyalogjárón sár volt, a háztetőkről nedvesség csurgott alá, a piac közepéből frissen, ragyogva, mintegy megmosakodva emelkedett ki egy pirostetőjű torony. A fehér óralapokon csillogtak az aranyozott mutatók.

Egy sarkon sárga ház állott, benne fűszeres bolt az „Arany oroszlán”-hoz címezve, és a falon a város fotográfusának kirakata.

Szindbád mindig szerette a fotográfus kirakatokat. A külvárosban gyakran álldogált ismeretlen emberek arcképei előtt, és szeretett olvasni az arcokról, szemekről, homlokokról.

A kis város fotográfusa koszorú alakjában csoportosította az arcképeket. A koszorú peremén a férfiak képei. Mennyi érdekes, mulatságos, jellegzetes arc! Csak Felső-Magyarországon találni ilyen érdekes típusokat. Büszke homlokok, gögös saszorok és megvető tekintetű szemek a díszmagyaros képeken. Aztán látni ugyanazokat az arcokat polgári ruhában: szmokingban vagy vadászkabátban. Csakhogy az arcok ekkorára szelídebbek, kedélyesebbek, vidámabbak lettek. A kabáton virág, és a nyakkendő gondosan megkötve. Akinek gyűrűje van, melltűje van, vagy szép kézelőgombja van, azt lehetőleg kitünteti a képen. (Egy mellényzsebből még ezüst szivarkatárca is kandít.) A legtöbb fotográfián látszik, hogy nem unalomból, időtöltésből készült a mester kamrájában, hanem fontos, életbevágó alkalmakkor, midőn valakinek emlékül arcképet kellett adni: talán a menyasszonynak, talán a tovább pályázó színésznőnek vagy talán csak a kassza tündérének. A fiatalabb urak legalábbis olyanformán mosolyognak a képeken, mintha örökkön-örökké készen volnának arra, hogy a nő évekig, késő öregségéig az arcképüket fogja szemlélni, sóhajtozva és elmerengve. A megyei hivatalnokok vadászkalapban, a doktorok szemüveggel és az ügyvédek komoly redingot-ban láthatók a kis városka fényképésze kirakatában. És az a kiviaszkolt bajuszú, középen kettéválasztott, bodorított fürtözetű férfiú, kezében glacékesztyűvel és frakkmellényben selyemkendővel – bármi legyenek, ha nem a városbeli táncmester.

A férfiak koszorúján végighaladván, Szindbád az arcképek bokrétájában most a hölgyek csoportjához érkezett. (Középen nevetgélő pólyás babák, meztelen lábú kis kölykök, inges rózsabimbók mosolyogtak. És a koszorú kellő közepén



egy komoly, kopasz, rendjeles úr: a polgármester vagy az alispán. Ám meglehet, hogy maga a derék fényképész volt ő.)

A nők arcképei szív-vidámító és tanulságos látványnak ígérkeztek. Néhány nőegyleti öreg hölgytől eltekintve, csupa csinos és kellemetes arcok néztek a kirakatból farkasszemet Szindbáddal. Fehérruhás nők, kezükben csipkenapernyővel (amelyet néha válluk fölött kinyitottak, midőn is mindkét kezükkel megfogták az ernyő széleit), csipkés nyári kalapok, derékon láncok, ékszerek: ezek voltak többnyire az asszonyok. Mintha a kalapviselet a fotografáló-műhelyben csupán az asszonyok szabadalma volna, a leányfélék kalap nélkül jelentek meg. Ím, itt egymás mellett két barátnő (ha nem volnának azok, nem kerülhetnének egymás mellé), az egyiknek imakönyv, a másiknak gyöngyvirág a kezében. Csöndes, ábrándos mosollyal néznek a tengerpartról, a strandról – talán éppen az ostende-iról – Szindbád arcába. A háttérben a tenger, rajta ringatózó hajó... E háttér csaknem valamennyi női fotográfián feltalálható. Vajon miért szeretik a nők a tengert? – kérdezte magában Szindbád. A jó barátnők bizonyosan nagyon szeretik egymást manapság is, hisz elvétették volna képüket egymás szomszédságából, ha ez nem így volna. És Szindbád azt kívánta magában, hogy szeressék még egymást sokáig. Majd egy pepitaruhás hölgy következik, olyan karcsúan és hetykén támaszkodva a könyvesasztalra, mint valami lovarművésznő. Később pisze és mosolygó bakfisok. Lentebb egy ábrándos vénleányszerű hölgy, aki, ha Szindbád nem csalatkozik, sok festéket rakott arcára a fotográfus műtermében. Egy fogait mutogató hölgy – talán a városi – tanárnő hátratett karokkal, mellette a galambot tartó leányka kosztümben, a legutolsó farsangi bálról.

És most megállott Szindbád, mert a kirakatból, a sok női fotográfia közül valaki búsan, csöndesen, melankolikus mosolygással nézett a szeme közé. Fekete selyemderék volt rajta, és a kezében fekete csipkelegyezőt tartott. Fekete haja bodrosan emelkedik ki homlokából, és a széken, amelyen hátradőlve ül, jól látszik nehéz selyemszoknyája. Finomság lengte körül a fekete hajú asszony alakját, és Szindbádnak jólesett, hogy a háttérből hiányzott a tenger a hajóval... Mert Lenke volt az, aki a fotográfus kirakatából e tavaszi délelőttön kissé fáradtan, kissé hervatagon és valószínűleg jól bepúderozott arccal Szindbáddal szembe nézett.

A fotográfus, akinek műtermében csakhamar megjelent, hogy arcképet csináltasson, rövidesen felvilágosította, hogy a feketeruhás hölgy senki más, mint dr. Szolyvai Mártonné, a járásorvos felesége.

A madárka kirepült a fotografáló masina fekete csövéből, és a mester megköszönte Szindbádnak a felvételt.



A körorvos a város végén lakott, egy furcsa kis utcában, amelynek az egyik oldalán bokrokkal, fákkal benőtt mély árok húzódott. Kertek és tavaszi pompában virágzó gyümölcsfák. A cseresznyefák és a szilvafák csodálatos köntösben álltak a kertekben, a szél meghintázta a virágos gallyakat, amelyeken bizonyára fehér kis tündérleányok foglaltak helyet ez időben. Piros kerítés mögött, egy nagy nyárfa szomszédságában zöldfedelű ház állott, kívül az orvos fekete-fehér táblája: Szindbád csöndesen meghúzta a csengő fogóját, és valahol gyorsan pattogva – mint csöndes tó vizén a tavaszi zápor – szólalt meg egy kis csengő.

Egy fehér, göndörfarkú kis kutya szaladt elsőnek az ajtóhoz. Barátságosan, vidáman nevetett a látogatóra, és kétszer felugrott a földről. Azután egy csizmás, lompos, vörös, szeplős legény bandukolt elő, és tempósan megfordította a kulcsot a zárban.

– Az orvos úr?

– Most nincs itthon, de nemsokára hazajön. Tessék megvárni.

Szindbád fellélegzett. Így gondolta, így tervezte: az orvos nem lesz otthon, és ő beszélhet az asszonnyal. A kerti kavics ropogott a lába alatt, rend és tisztaság mindenfelé. A nagy nyárfa alatt támlás pad, előtte földbeásott asztal, mint a regényekben. Az üvegajtó rézkilincse fénylett, és az ablakokban rózsaszínű meg fehér csipkefüggönyök látszottak. Csöndesen ment el a ház előtt, az ablakok előtt, és valahol egy ablakon (inkább érezte csak, mint látta) megmozdult a csipkefüggöny.

A várószobában egy nagy, gömbölyű arcú óra ketyegett a falon, a hosszúlábú fekete mutatók kifent bajuszhoz hasonlítottak, és Szindbád csöndesen leült a sarokba.

– Férjemet keresi? – mondta egy kellemes, mély hang egy függöny mögül. Egy szőnyegajtó nyílt meg, és Szindbád előtt japán pongyolában, fehér kezén egy zöldköves gyűrűvel, simán, koszorúba font hajjal Lenke állott.

– A férjemet? – kérdezte még egyszer, és csöndesen elhalaványodva, közelebb lépett. A zöldköves gyűrű, mint egy csillag, mind közelebb jött Szindbádhoz, és a férfi csak ült, és csöndesen, összeszorított ajakkal nézte a megzavarodott asszonyt.

Még mindig nem szólt, pedig az asszony már előtte állott, olyan közel, hogy púderezett arcán a frissen odacsapott rizspornak a körvonalai is meglátszottak, valamint a szeme szögletében a hervadás hajszálvékonyságú vonalkái.

– Furcsa... ön olyan ismerős, uram – mormogta Lenke.

A férfi ekkor fölállott, és a fejével bólintott.



– Igen, én vagyok: Szindbád, akit ön várt, asszonyom.

Az asszony idegenkedve hátralépett.

– Bizonyisten, nem vártam – mondta gyorsan, és nagyot lélegzett. – Hiszen azt sem tudtam, hogy még él ön, uram. Hogyan kerül ide? Istenem, milyen furcsa a véletlen játéka! Sohasem szokott ön eszembe jutni... Miért is jutna az eszembe? És az előbb, amikor a csengő szólott, valahogyan ön jutott eszembe. A kis kutyám is elvakkantotta magát. Mintha azt mondta volna: Szindbád.

– A kis kutya! – szólott Szindbád, és csöndesen mosolygott.

Lenke a szék karjára támaszkodott, és lopva a tükörbe vetett egy pillantást. Nagyon fehér karját, amelyet csak könyökéig takart el a pongyola ujja, felemelte, és zöldgyűrűs kezét simára fésült hajához érintette. Szindbádnak egy vidéki színésznő jutott az eszébe, aki ilyenformán állott egyszer régen előtte, mielőtt meghallgatta volna... Furcsa, gondolta Szindbád, lehetséges, hogy Lenke is a városka színházában tanulta ezt a megállást és karmozdulatot.

– Hát hogy van, Szindbád? Miért keresi az uramat? – kérdezte nyugodtan az asszony, és most már összekulcsolta fehér kezét, és meghintázta a szék támláján.

– Álmatlanságban szenvedek... És nem hoztam magammal morfiumot a vidékre. Ez volt látogatásom célja.

– És éppen hozzánk vetődött? Mikor annyi orvos lakik a város belső területén? Mi csak afféle paraszt-orvos vagyunk, hozzánk csak falusiak meg szegény emberek járnak. De megélünk. Csak ketten vagyunk, és nekem nincs semmi igényem. Hisz ismer: lánykoromban is mindig a tavalyi kalapomat hordtam.

– Igen, emlékszem...

– Elég boldogok vagyunk, korán lefekszünk és mélyen alszunk. Ezen a környéken csönd van, legfeljebb a kutyák ugatnak éjszaka.

– Azelőtt szerette a színházat és a báli termet...

– A délelőtteimet elfoglalják a háziteendők, délután heverészek, olvasgatok, sohasem unatkozom. Nyári estéken a nyárfa alá ülök, és hallgatom a nyárfa hangjait. Az én leghűségesebb udvarlóm az udvarunkban álló öreg nyárfa.

– Egykor szerette a táncot és a tiszteket, akik aranyos ruháikban pompásan táncolnak.

– Eszembe sem jut, hogy némelyek másképpen élnek, mint mi élünk. Drága ruhákat hordani, automobilon robogni és ékszerekben gyönyörködni: nem az én természetem. Igaz, hogy szép a nagyváros csillogása, fénye, pompája, de álmodozni, elmerengeni csak itt lehet a csöndes otthonban. A színházakban szépen énekelnek, de nem alussza ki magát az ember másnapra. A bálteremben a tánczene hangjaira gyönyörűen repülnek a párok, de manapság





már mindenféle új táncok járnak, amelyeket hasonlítani sem lehet a szép valcerhez vagy a pompás mazurhoz. Miért kíváncsnak tehát a báli termekbe?

Szindbád hallgatagon fürkészte Lenke arcát. Szemét, haját, fehér nyakát lassan végignézte, és formás kis félcipőjén megpihent a tekintete, míg az asszony csendesen a szoknyája alá húzta a lábát. Aztán a zöldköves gyűrűbe nézett Lenke, mint egy szembe, és sóhajtó, halk hangon rebegte:

– Bizonyisten, nagyon boldog vagyok.

Szindbád felemelkedett, és a kezét nyújtotta az asszonynak.

– Már elmegy? Nem várja meg az uramat?

Szindbád az asszony kezét lágyan megcirógatta.

– Hiszen én csak a maga kedvéért jöttem ide. A leveléből, amelyet írt a születésnapomra, azt következtettem, hogy el akar mondani valamit... Nos, eljöttem, és most már tudom, hogy mi történt tíz év alatt. Mindenesetre jobban járt, mintha esetleg hozzám jött volna feleségül. Én másképpen szeretem az életet. Egy nagy nyárfa hangjai nem mindig elégítenek ki, és az álmodozást és elmerengést is csak módjával szeretem...

– Tehát elmegy?... Pedig...

– Nos?

– Semmi. Csak azt hittem, hogy az uramra is kíváncsi lesz... Vagy talán mond valamit, ami megnyugtat, megvigasztal, mielőtt végképpen elmenne, hogy többé sohasem lássam. Valamikor nagyon hittem önnek, és a hangjában volt valami, ami lecsillapított, és boldoggá tett, ha szomorú voltam.

Szindbád lassan simogatta az asszony tenyerét, amely forró volt és száraz...

– Hát hogy vagyunk azzal a mély alvással?

Lenke lehajtotta a fejét.

– Kanálszámra szedem az orvosságot, hogy aludni tudjak. De a többi mind igaz, amit mondtam.

– És a színházak, bállok, szép ruhák és tündöklő ékszerek?...

– Egy gyűrűm van. Ez a zöld. Talán azért szeretem olyan nagyon, mert egyetlen. És vajon kinek a kedvéért öltöznék itt divatosan, szépen? Az egész városban nincsen egyetlen valamire való férfi sem, akivel szóba állhatnék. Nekem művészek, írók és nevezetes férfiak udvaroltak egykor – hisz tudja...

– Báلكirálynő volt a művészek bálján.

Az asszonynak kipirosodott a homloka, és a szeme furcsán megcsillant. Hirtelen leereszkedett a székre, és bánatosan mondta:



– Lásza, ezért akartam végre magával beszélni. Hallani akartam valamit arról az eltűnt, álombeli világról. Mondja, mit csinálnak Pesten? Mondja, jutottam valakinek eszébe?

– Nekem, sokszor, mindig – mondta most Szindbád az asszony füléhez hajolva, és a hangját mélyítette, halkította.

Lenke egy másodpercre lehunyta a szemét, és csöndesen sóhajtott.

– És tíz évig váratott magára, Szindbád... Pedig hányszor láttam álmomban, hányszor vártam, hányszor reménykedtem, hogy egyszer, még egyszer látni fogom. Mikor néha Pestre mentünk, mindig magát kerestem a színházakban, a mulatóhelyeken és a vacsorázóhelyeken... És soha-soha nem láttam. Ha gondolt volna rám, ha álmodott volna rólam, akkor eljött volna... Csalfa volt, Szindbád, mint mindig.

Szindbád már éppen esküdni akart, midőn a kis kerti ajtó csikorgott, és a kavicsos úton látható lett az öreg doktor széles alakja, bő esőkabátja és ernyős sapkája.

– Az uram!... – rebtent fel Lenke. – Remélem, még látjuk egymást, Szindbád... Ugye, még nem utazik el?

Szindbád a fejével intett, és Lenke kisietett a várószobából a szőnyegajtón.

– Mi a fenét akar ez az ember tőlem? – dörmögte szokásosan, félhangon, vastag deres bajusza alatt a körorvos, amikor Szindbádot meglátta.

Szindbád estére elutazott a városkából. A körorvos receptjét eltette a tárcájába, és a vonaton, de meg azután is, gyakran gondolt Lenkére, a kis kerti házra és a kifent bajuszú órára. És ugyanakkor mindig egy furcsa, erős parfümnek az illatát érezte, amely az asszony nyakából áradt. Szindbád néha nem szerette az erős parfümöket.

[1911]

### Kérdések:

1. Mennyi idő alatt játszódik a történet? Indokold meg a válaszodat!

---

---





2. Melyik mondat igazolja a műből, hogy az elbeszélt történet hőse az elbeszélés idején már jóval idősebb?

---

3. Milyen kérdéseket tesz fel Szindbád a műben? Hogyan tudnád értelmezni ezeket a kérdéseket a novella ismeretében?

---

---

---

---

---

---

---

---

4. Hogyan emlékezik vissza Szindbád Lenkére, miután levelet kapott tőle 30. születésnapjára? Szerinted a találkozás után is ugyanígy emlékszik majd rá? Indokold meg a válaszodat!

---

---

---

---

---

---



5. Milyen stílusjegyek utalnak Krúdy novellájában az impresszionista látásmódra?

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

6. Hol alkalmazza Krúdy a novellában a szabad függő beszédet? Keress rá példát! Minek az eszköze lehet ez?

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---

7. Miben különbözik Lenke arcképe a többiekétől? Vajon mi lehet ennek az oka?

---

---



---

---

---

---

---

---

---

---

8. Hogyan ítéled meg Szindbád szerelemfelfogását a teljes történet ismeretében? Egyetértesz-e ezzel a felfogással? Indokold meg a válaszodat!

---

---

---

---

---

---

---

---

9. Mit gondolsz, hogyan folytatódik Szindbád utazása? Miért és hova kel majd ismét útra? Írd meg önállóan Szindbád negyedik útját, lehetőleg szépirodalmi stílusban! Ha megírtad a történetet, vedd össze Krúdy *A hídon* (Negyedik út) című novellájával!

---

---

---

---

---

---

---

---

